

MUZEJSKI VJESNIK 6

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

**MUZEJSKI VJESNIK
GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE**

(Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovec, Koprivnica, Križevci,
Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Vladimir Kalšan (glavni i odgovorni urednik), Ljubica Ramušćak,
Marina Šimek, Vlado Srimšek, Branimir Šimek (tehnički urednik)

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje.
Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Časopis solidarno financi-
raju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

NAKLADNIK

Muzej Međimurja — Čakovec

ZA NAKLADNIKA

Vladimir Kalšan

TISAK

TIZ »Zrinski« Čakovec, naklada 800 komada

BROJ 6 — OŽUJAK 1983.

GOD. VI

Za sadržaj priloga odgovaraju autori

SADRŽAJ

MUZEJ I ŠKOLA

- Stjepan Hajduk: Iskustva iz Zavičajnog muzeja Varaždinske Toplice u suradnji sa školama 3
- Marina Šimek: Neke mogućnosti suradnje učenika i arheologa 6
- Libuše Kašpar: Suradnja etnologa Gradskog muzeja Varaždin se školama 11
- Miroslav Klemm: Obrazovanje izložbama 16

MUZEJ I UDRUŽENI RAD

- Franjo Horvatić: Suradnja Muzeja grada Koprivnice i SOUR-a »Podravke« 21
- Jasna Tomičić: Udruženi rad i Gradski muzej Varaždin 25
- Vladimir Kalšan: Muzej Međimurja — Čakovec i udruženi rad Međimurja 26

MEZEOLOGIJA I ZAŠTITA

- Zorko Marković: Razmatranja o zaštiti arheoloških lokaliteta 31
- Dragutin Feletar: Dolazi vrijeme »Industrijskih muzeja« 33
- Smilja Petr-Marčec: Osnovan muzej prehrane »Podravke« 35
- Marina Šimek: Igračke u prethistoriji i antici 39
- Zoran Gregl: Osnutak muzeja u Velikom Taboru 42

STRUČNI ČLANCI

- Zorko Marković: Opažanja o statističkoj obradi nalaza s arheoloških istraživanja 49
- Zoran Homen: O jednom nalazu sa križevačke ciglane 51
- Jasna Tomičić: Varaždinska brvnara 55
- Tomislav Đurić: Stare varaždinske novine u knjižnici Gradskog muzeja Varaždin 58
- Vladimir Kalšan: Kupoprodajni ugovor Eugen Feštetić — »Slavonija« dd za industriju drva u Zagrebu 64
- Josip Fluksi: Naprave za lov štetočina i gamadi 68
- Marijan Špoljar: Izložba — akcija kao forma galerijskog djelovanja 71

VIJESTI

— Dragutin Feletar: Četiri vrijedna izdanja	77
— Libuše Kašpar: Povijesne paralele hrvatske i slovenske etnologije (1848 — 1945.)	79
— Libuše Kašpar: Kongres folklorista na Hvaru	81
— Ljubica Ramušćak: III kongres Saveza društava povjesničara umjetnosti Jugoslavije i Skupština saveza	82

IN MEMORIAM

— Tomislav Đurić: Umro je Josip Turković — slikar podravske ravni	87
— Dragutin Feletar: Mirko Androić (1922—1982.)	88
— Tomislav Đurić: Uz desetu obljetnicu smrti Krešimira Filića	89
AKCIJE	93

STARE VARAŽDINSKE NOVINE U KNJIŽNICI GRADSKOG MUZEJA VARAŽDIN

U knjižnici Gradskog muzeja Varaždin čuvaju se pojedini primjerci, potpuna ili nepotpuna godišta brojnih novina koje su izlazile u Varaždinu od druge polovine prošlog stoljeća na dalje. Uglavnom su to poučno-zabavni i informativno-politički listovi, grafički vrlo skromno oblikovani, ali unatoč toga vrijedni izvori podataka i ilustratori života ne samo u Varaždinu već i na širem području ovog dijela Hrvatske. Po broju listova koji su izlazili u Varaždinu do početka II. svjetskog rata može se slobodno reći, da je Varaždin pored Zagreba i Osijeka bio najjače novinsko središte u kontinentalnoj Hrvatskoj. U vremenskom razdoblju kraćem od stotinu godina izlazilo je u Varaždinu 28 raznih listova različitih »boja« i usmjerenja. Veći dio tih novina sačuvan je u knjižnici Gradskog muzeja Varaždin i tako dostupan istražiteljima ne samo povijesti novinstva već i uopće života ovog kraja.

Najstarije novine koje se čuvaju u spomenutoj knjižnici su »Pučki prijatelj« čiji je prvi broj izašao 7. ožujka 1867. godine. Međutim, »Pučki prijatelj« nije ujedno i najstariji list koji je izašao u Varaždinu. Prvenstvo pripada nažalost novinama koje su izlazile na njemačkom jeziku. Bio je to humoristički list »Der Lucifer« (»Svjetlonoša«) koji je počeo izlaziti 1848. godine. Nije utvrđeno koliko je brojeva izašlo. Spominje se mogućnost od najviše tri broja, dok neki smatraju da je izašao samo jedan broj. »Der Lucifer« tiskao se u Platzerovoj tiskari, a ova tiskara udomaćila je 1862. godine i drugi list, opet humoristički, ali na hrvatskom jeziku — »Podravski jež«, koji nosi i epitet prvog našeg humorističkog lista. Nažalost, ni jedan primjerak tog lista nije sačuvan. Izašao je vjerojatno samo prvi broj.

Spomenuti »**Pučki prijatelj**« bile su ustvari prve i prave novine. Bio je to, kako piše u zaglavlju »Poučan i zabavan tjednik za puk trojedne kraljevine«. Pokretač, vlasnik i urednik bio je Bartol Francelj. Novine su se tiskale u Platzerovoj tiskari, izlazile su četvrtkom (s manjim prekidima i petkom) na formatu 22,8 x 28,8 cm, a opseg je bio 4 stranice. List izlazi u Varaždinu do 1873., kada uredništvo prelazi u Zagreb, a od 1875. godine opet je u Varaždinu. List izlazi sve do 17. listopada 1877, kada se tiska posljednji broj.

Opseg lista bio je po godištima slijedeći: Prvo godište (1867.) izašla su 43 broja sa 176 stranica, drugo godište (1868.) ima 52

2. PUČKI PRIJATELJ. 6. VIII.

Počuan i zabavan tjednik za puk trojedne kraljevine.

za Zrinskoga trga u Halmsvoj knjiž. kat. br. 31. — Djele se svaki drugi putak, a cijena mu je za cijelu godinu 3 for.

Bartol Francelj.

... puk prvi je u
... mrtac gospodin
... profesor re-
... u Varazdinu.
... davala je odav-
... ma još ga odav-
... no; samo nau-
... jest držiavi naj-
... Pačkom u
... dake Francelj
... ka ne zaniera
... tra, što se pred
... ki ovdje, prem
... tih, trnisa nje-
... sluzao djelo-
... koja krasi da-
... nej, neka i one,
... koja glavom ne
... upim upoznade;
... tupa neka uputi
... ka, kako pleme-
... stina jest duša
... ako nelinjena u
... puka.

Bijas br. 3.

... Francelj u Poli-
... obitaj zemlji
... odine 1924. Ro-
... šku selci. Otac
... odar, mati glaso-
... ka. Bijahu na
... sili radi blago-
... ga i radi čestitosti svoje. Kuda njihova bi-
... pretena i pristupna sromakom blišnjim i

daljnim. Francelja dade otac
na prvo banke u Poličane;
zanim ga pošalje učiti visje
skole u Celje, Karlovac i
Maribor. Posto je vrlo dobrim
uspjehom svrsio gimnazija,
poslje Francelj u bogoslovje
u Celovrac. Hotio je natne
otac, da mu Jernej (to je po
slovenskom Bartol) bude da-
hovnikom. Ali što je hasne
kad Jernej zato ne čuti u sebi
zvanja. Svrsio Francelj dva-
mjest skola do kraja. Drugovi
mu idu sutra na rodjenje;
maras bi ići i Francelj. Ali
kad bude sutradan, javlja on
svojemu poglavarstvu, da
ostavlja poštovanu crna ha-
ljina i da radi na novo učiti
mjesto, za čim ga srčce odavna
već vuče. Pokojni biskup
Slomšek objubio Francelja
u sjemenistu važno jako.
Vidio on u duhu, kako liepa
rozgricia bio bi Francelj u
vinogradu gospodajem. Ma
Slomšek zato ipak se ne mšti
na Francelja, makar da je
odabrao svjetski stališ. Nego
mu je biskup rekao, ako bi
ga ikada spopala volja, vratiti se daljovničkom zvanju,
saznaj da su rask razkriljene ruke, koje bi ga obahvatilo tamo.

Naslovna stranica »Pučkog prijatelja« sa slikom njegovog pokretača i urednika Bartola Francelja (knjižnica GMV)

broja sa 212 stranica; treće godišće — nedostaje; četvrto godišće (1870.) ima 49 brojeva sa 410 stranica; peto godišće (1871.) ima 44 broja s 212 stranica; šesto godišće (1872.) ima 52 broja s 250 stranica; sedmo godišće (1873.) ima 47 brojeva sa 292 stranice; osmo godišće (1874.) ima 26 brojeva 208 stranica (ovo godišće izlazi u Zagrebu i bogato je ilustrirano sa ukupno 66 drvoreza u jednoj boji i jednom u četverbojnom tisku). Tadašnji urednik Dragutin Jagić pokreće list »Hrvatska lipa« (Zagreb 1874.), pa deveto godišće nastavlja s izlaženjem u Varaždinu. Izašla su 52 broja sa 210 stranica. Deseto godišće 1876. ima također 52 broja, sa 214 stranica, a jedanaesto, posljednje godišće (1877.) ima 42 broja sa 176 stranica.

»Hrvatska straža« — »list za politiku i hrvatske narodne interese«. Izlazi svakog petka. Vlasnik, tisak i naklada JB Stiflera u Varaždinu. Odgovorni urednik Higin Dragišić. Prvi broj izašao je 3. I. 1886. (List je nastavio tradiciju »Varaždinskog glasnika« čiji je prvi broj izašao 2. I. 1885. ali ga nema u knjižnici). Grafički opis: format 28 x 41 cm, opseg 4 str. Prelamao se na tri stupca. Prvo godišće (1866.) ima 52 broja. Od broja 20 prvog godišta izdavač je Gustav Kleinberger. List ima često druga, ponovljena izdanja istih brojeva, koje bi plijenila cenzura. Drugo godišće nedostaje. U trećem godištu (1888.) izašla su 52 broja. Odgovorni urednik je Ferdo Majerhofer, a pred kraj godine Ivan Orešković. Četvrto godišće (1889.) ima 52 broja, a urednici su August Beck, pa ponovo Ivan Orešković. U petoj godini izlaženja (1890.) list izlazi svega do 1. veljače (ukupno 6 brojeva), a njegovo mjesto zauzima »**Varaždinski viestnik**« čiji prvi broj izlazi 8. veljače 1890. Vlasnik i izdavač je J. B. Stifler, a prvi urednik je Fran S. Lehpamer. U zaglavlju stoji da je to »časopis« za politiku, gospodarstvo, obrt i društveni život. Imao je grafički izgled kao i »Hrvatska straža«. U prvoj godini izašlo je 47 brojeva, koliko se i čuva u knjižnici GMV. Inače, list je mađaronske orijentacije i izlazio je punih 17 godina sve do početka 1906. Nastavak toga lista je »**Zavičaj**« koji izlazi od 17. II. 1906. do 2. VI. 1909. U knjižnici nije sačuvan ni jedan primjerak. List »**Varaždinac**« počinje izlaziti 7. II. 1906. i izlazi do 25. V. 1907., zaključno s brojem 27. U GMV je sačuvano samo drugo godišće. List izlazi subotom, vlasnik i izdavač je tiskar J. B. Stifler, odgovorni urednik Higin Dragišić. Grafički opis: format 26,5 x 40 cm, opseg 8 stranica. List je »politički tjednik za grad i okolicu«. Od drugog broja u drugom godištu odgovorni urednik je August Beck.

»Glava« lista »Varaždinač« iz 1907. godine

»Štefek z mustači« šaljivi je list. Prvi broj je izašao 1905., a posljednji, 22 — 7. I. 1907. Inače, želja je bila da list izlazi 2 puta mjesečno. Vlasnik i izdavač bio je dr. Pero Magdić. Tiskao se u tiskari Stjepana pl. Platzera, a odgovorni urednik bio je Fran. S. Lehpamer. Grafički opis: format 26 x 43,2 cm, opseg 4 stranice, prelamao se dvostupačno. U 1906. godini izašlo je 19 brojeva, s time da su brojevi 20 i 21 bili dvobroji. Posljednji, 22. broj od 7. I. 1907. godine oprašta se od čitatelja s pjesmicom »Moj oproštaj« u kojoj najrječitije govori o razlogu prestanka izlaska lista jedna od 15 kitica koja glasi:

»Mađaroni kese zube
 što je došla ura ova.
 Pa sve plješču, pa sve skaču,
 Što će rješit se nitkova!

»Daj mi daj« bio je još jedan šaljivi list toga vremena. Izdaje ga akademski klub »Fidelitas« prilikom svojih zabava. Tiskan je u tiskari Stjepana Platzera. Odgovorni urednik je »Petrica Kerempuh«. Sačuvan je broj 1 od 26. VIII. 1906. Grafički opis: format 30 x 23,5 cm, opseg 4 stranice. Prelaman je dvostupačno.

»Naše Pravice« — list će biti, kako se kaže u urednikovom uvodniku »na pouku hrvatskom seljaku, radniku i obrtniku, biti će neumoljivi protivnik mađaronstva«. Vlasnik i izdavač dr. Pero Magdić, tisak Stjepan Platzera, odgovorni urednik Fran S. Lehpamer. Grafički opis: format 27 x 41 cm, opseg 8 stranica, prelaman

Naše Pravice

Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**

Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**

Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**

Br. 16. U Varaždinu, u četvrtak 19. travnja 1908.

God. III.

Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**

Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**

Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**

Raspjel ugarske krize i Hrvatska.

U Ujedinjenoj se na desetine razvijaju političkim krizama. Ona najvažnija je, naravno, ta koja se odnosi na Hrvatsku. Ona je, naravno, ta koja se odnosi na Hrvatsku. Ona je, naravno, ta koja se odnosi na Hrvatsku.

Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**

Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**

Podlistak.

Cakovec.

Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**

Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**

Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**
Uredništvo: **Dr. PERO MAGGIĆ**

trostupačno. Prvi broj izašao je 4. II. 1904. Prestaje izlaziti 1914. godine. U prvom godištu izašao 41 broj. Godišta II. i III. nema. Godište 1907. ima 52 broja. Odgovorni urednik je dr. Stjepan Kralj. Od broja 45 navedenog godišta list je glasilo Kluba koalicionih stranaka u Varaždinu, a od broja 49 postaje glasilo hrvatsko-srpske koalicije. U šestom godištu 1909. izašla su 52 broja, a urednik je Fran S. Lephamer. U godištu sedmom izašla su 54 broja i od broja 43 list je glasilo Hrvatske ujedinjene stranke. Godište osmo ima 1911. godine 53 broja. U devetom godištu, 1912. godine izašao je 51 broj. Od broja 15 odgovorni urednik i vlasnik je dr. Henrik Krizman. U godištu X., 1913. izašla su 52 broja, a u XI iz 1914. godine, posljednjoj godini izlaženja, urednik je Vjekoslav Nemeć i ponovo dr. Henrik Krizman.

»**Hrvatske pravice**« — tjednik starčevićanske hrvatske stranke prava izlaze s prvim brojem 1. VI. 1907. godine. Odgovorni urednik je Stjepan Arzon, tiskaju se u tiskari J. B. Stiflera. Grafički opis: format 27,5 x 40 cm, opseg 8 stranica, prelamaju se na 3 stupca. Od broja 25 urednik je Mihovil Uroić. Izašao je 31 broj. U drugom godištu 1908. izašla su 52 broja s posebnim »E« izdanjem od 28. XII. u povodu izbora. Treće godište nije sačuvano. U četvrtom godištu 1910. odgovorni urednik je Jeronim Grozdek i izašla su 53 broja. U petom godištu jedno vrijeme je urednik Pavao Glad i izašla su 52 broja, pa je tako s 1911. godinom prestalo izlaženje toga lista.

»**Hrvatsko pravo**« — tjednik stranke prava u Varaždinu. To je »list za politiku i narodno gospodarstvo«. Prvi broj je izašao 27. lipnja 1914. godine a tiskao se u tiskari Brus i Stein, odgovorni urednik je Mihovil Danko, a od broja 10 Srećko Gruber. U prvom godištu bilo je 27 brojeva, što je sačuvano u GMV. Inače, list je izlazio do kraja 1918. godine.

»**Smola naroda**«, satirični list (»konfuzan organ«) izašao je 1919. godine za »Fašnik« i Duhove. Prvi broj se tiskao u Stiflerovoj, a drugi u Narodnoj tiskari. Bio je velikog formata.

»**Narodni sporazum**« izlazio je 1923. godine. Prvi broj izašao je 26. srpnja. Vlasnik i izdavač je Jugoslavensko novinsko d.d. iz Zagreba, a odgovorni urednik bio je Vlatko Petrović. List je bio velikog formata, opsega 4 stranice i prelamao se trostupačno.

»**Podravska oblast**« izlazila je od 1925. do 1928. godine, a izdavala ju je organizacija Narodne radikalne stranke u Varaždinu. Predstavnik te stranke i odgovorni urednik bio je dr. Radoslav Kiš Saulovečki. List je bio velikog formata, opsega na 4 stranice, a prelamao se trostupačno. U knjižnici GMV sačuvan je samo broj 9 od 21. XI. 1925.